

Marcia Nieuwenhuis

Met de trekker naar de macht

De doorbraak van Caroline van der Plas

2023 Prometheus Amsterdam

De walm van acrylnagels

Als Caroline van der Plas de deur van de Deventer nagelstudio Vietnam Nails opent, dringt de walm van acrylnagels mijn neus binnen. Het is de dag van de Provinciale Statenverkiezingen 2023 en ik volg de leider van de Boer-BurgerBeweging (BBB). Rond twee uur 's middags besluit ze langs een nagelstudio in hartje Deventer te gaan.

In het smalle, langgerekte pand staan twee tafels met daarachter eindeloos veel potjes nagellak. Boven de rekjes achter de nagelstyliste staan in sierlijke rode letters de woorden NAIL POLISH CENTER. Met een zwart mondkapje voor begint de nagelstyliste met het naar achteren duwen van de nagelriemen. Van der Plas' natuurlijke nagels krijgen eerst een vijlbeurt. Iets voor halfdrie begint ze een voor een lange witte nepnagels aan te brengen. De puntige nagels steken ver boven haar vingers uit.

Bijna veertig minuten zitten we in de nagelstudio. Ik volg de BBB-voorzitter de hele dag. Maar al om 18.00 uur 's avonds moet ik een eerste versie van mijn verhaal aan het AD aanleveren, dus haast is geboden.

Alleen, tja, hoe vaak krijg je als politiek verslaggever op de dag van de verkiezingen de kans om met de mogelijke winnaar naar een nagelstudio te gaan? Een voor een schieten de verkiezingen die ik eerder heb meegemaakt door mijn hoofd. Ik denk aan de bikkelharde 'U draait en u bent niet eerlijk'-campagne, waarmee CDA-leider Jan Peter Balkenende in 2007 voor de derde keer op rij de grootste werd. Als 26-jarige was ik toen net op de politieke redactie van gratis kwaliteitskrant *De Pers* begonnen, waar we

bivakkeerden in de oude kamer van de Lijst Pim Fortuyn (LPF). Een poster van Pims hondjes Kenneth en Carla lag er als relikwie in de kast.

8 Van vvd-leider Mark Rutte, die de langstzittende premier van Nederland zou worden, staat me de uitslagenavond van 2012 nog het meest bij. Eindeloos lang wachten in de veel te koude strandtent Carlton Beach op Scheveningen. ‘Kan iemand mijn collega een blauwe blazer aanreiken?’ grapte toenmalig collega Kustaw Bessems over het standaarduniform van de liberalen. De vvd-voorman verscheen pas tegen drie uur ’s nachts, omdat de uitslag bijna ‘too close to call’ was. Natuurlijk, dit zijn ‘slechts’ Provinciale Statenverkiezingen. Maar nagels lakken met de gedoodverfde winnaar, dat maak ik waarschijnlijk nooit meer mee, realiseer ik me. Mijn deadline nadert, maar ik besluit te blijven.

Caroline van der Plas kiest voor groene nagellak. ‘BBB-groen’, omschrijft ze het voor de nagelstyliste, die waarschijnlijk dan nog geen idee heeft om welke kleur het gaat. Met het eerste potje groene nagellak dat ter tafel verschijnt, is Caroline van der Plas niet tevreden. ‘Iets groener past beter bij BBB,’ legt ze uit. Het felle, fluorescerende, lichte groen maakt plaats voor een iets donkerder tintje.

Ondertussen vraag ik haar naar de volgende fase in haar politieke loopbaan. Tegenover haar medewerkers zegt ze vaak: ‘Onthoud dit, dit is de mooiste tijd, pionieren met één zetel in de Tweede Kamer.’ Is zij toe aan de volgende fase, of ziet ze ertegen op? ‘Nee, dat niet, maar we moeten wel goed bij de les blijven. We moeten laten zien dat we een serieuze partij zijn,’ vertelt ze terwijl de groene lak langzaam en perfectionistisch wordt aangebracht.

Ik verbaas me erover hoe tijdrovend het zetten van die kunstnagels is. Met mijn voorliefde voor beachvolleybal ben ik een onbeschreven blad wat nepnagels betreft. Bij

het sporten zouden die vast meteen afbreken, maar ook voor haar met de handen werkende boerenachterban lijkt me dat een handicap.

Nog geen zes uur na het nagels lakken wacht Caroline van der Plas op de eerste uitslagen van de verkiezingen. Het is die dag niet de vraag óf Caroline van der Plas met haar BBB gaat winnen, maar hoeveel zetels ze gaat bemachtigen in de provincies. Als in de namiddag de klanken van 'haar' nummer 'Sweet Caroline' uit de boxen schallen in de feestzaal van café-restaurant Boode in het Overijsselse Bathmen, repeteert ze alvast haar overwinningssdans. Al is winst voorspeld, als om negen uur 's avonds de eerste uitslag van de exitpolls van onderzoeksbureau Ipsos binnenkomt, lijkt ze het toch maar amper te bevatten.

Een voor een worden de uitslagen per partij getoond: eerst de bestaande, dan de nieuwkomers. De uitslagenbalkjes van de bestaande partijen komen lang niet zo hoog als bij de vorige verkiezingen. Vrijwel alle zittende partijen leveren in. Je hoeft geen rekenwonder te zijn om te weten dat het uitslagenbalkje bij BBB omhoog zal knallen. In de provincie Noord-Holland wordt BBB volgens de exitpoll in één klap de grootste met negen zetels, één meer dan de vvd.

De adrenaline giert door haar lichaam. Het ongeloof is van haar gezicht af te lezen. Haar mond valt open, terwijl ze van ontzetting één grote hap lucht naar binnen ademt. Haar wenkbrauwen schieten omhoog en haar ogen zijn wijd opengesperd, het oogwit tonend. Ze slaat haar handen voor haar mond.

Bezoekers, journalisten en cameramensen die het beste shot proberen vast te leggen, buitelen over elkaar heen. Camerajournalist Wouter Peer en ik staan pal naast Caroline van der Plas, net als haar dan 84-jarige moeder Nuala, haar twee zoons Kayl en Ryan, die dan 23 en 29 zijn, en haar broer Ian.

‘Ik kan dit niet geloven. Ik sta helemaal te trillen. Ik kan dit niet geloven,’ zegt ze als ik haar vraag om een eerste reactie. ‘Jeetjemina, als dit in Noord-Holland gebeurt, waar gaat dit naartoe vanavond?’ Terwijl ze de luide muziek probeert te overstemmen, dreunt Caroline van der Plas de namen op van grote steden in Noord-Holland. ‘Noord-Holland: dat is Haarlem, Zaanstad, Alkmaar, Purmerend, Amstelveen! Allemaal grote steden! Als de uitslag hier al zó groot is, hoe moet dat dan in Drenthe?’ vraagt ze zich hardop af.

De exitpoll van Overijssel komt dan nog, de bakermat van de BBB. In die provincie leven veel boeren die in de knel komen door de uitspraak van de rechter in 2019, die gehakt maakte van het Nederlandse stikstofbeleid. BBB krijgt maar liefst zeventien zetels. Ter vergelijking: CDA, VVD en GroenLinks moeten het elk doen met vier. Regerende partijen kunnen niet meer om BBB heen.

In haar overwinningsspeech is Van der Plas nog steeds overweldigd. ‘Dit is niet normaal, maar het is wél normaal, want wij zijn allemaal normale mensen,’ betoogt ze. ‘En al die mensen die op ons hebben gestemd, zijn allemaal normale burgers.’

Haar boodschap over anti-establishment en over de tegenstelling tussen stad en platteland slaat aan. Politieke tegenstanders zetten haar weg als een platte populist, maar zij roemen haar ook omdat ze ‘ragfijn aanvoelt wat mensen willen horen.’

‘Hardwerkende mensen die gewoon een biertje willen drinken in het weekend, boeren die bang zijn voor de overheid. Mensen die zich niet serieus genomen voelen – dát zijn de mensen die vandaag naar de stembus zijn gegaan,’ zo omschrijft Van der Plas haar zege zelf op de verkiezingsavond van de Provinciale Staten. En omdat die leden in mei 2023 de nieuwe leden van de Eerste Kamer

mogen kiezen, krijgt BBB ook in één klap grote landelijke invloed. Van der Plas grijpt in haar gitzwart geverfde krullenbos en roept: ‘Dit is véél meer dan ik had verwacht.’ Ze lijkt het zelf ook dan nog amper te bevatten: ‘What the fuck is hier gebeurd?’

Op die vraag probeer ik in dit boek antwoord te geven. Vanaf moment één dat ik Caroline van der Plas in actie zie, heb ik het idee dat het iemand is van wie we nog veel gaan horen. Als ik haar in september 2022 zo’n drieënhalf uur spreek voor een groot interview, ontstaat bij mij het idee om een boek over haar te schrijven.

Wat nu volgt is een actuele biografische schets van iemand die uit het niets opduikt tussen de gevestigde politieke orde. Het gaat over de opkomst van BBB-leider Caroline van der Plas en het netwerk om haar heen. Hoe is de BoerBurgerBeweging ontstaan? Waar staat de partij voor? Hoe zit het met de banden met de agrarische industrie? Welke rol speelt het marketing- en communicatiebureau ReMarkAble, dat aan de basis stond van de BBB? En wie is Caroline van der Plas? Is ze echt zo’n ‘open boek’ als ze zegt te zijn?

'Houd je mond'

12 Wat weinig mensen zich realiseren, is dat de als 'échte Deventerse' bekendstaande Caroline van der Plas van geboorte Brabantse is. Als ze in Brabant is, zegt ze wel eens dat ze een Brabantse is. 'Dan schrikken mensen zich rot. Dan kijken mensen mij echt aan van: wat?!' bekent Caroline van der Plas als ze bij mede-Deventenaar Özcan Akyol te gast is in het radioprogramma dat hij in zijn woonkamer opneemt. Ze was twee toen ze van Cuijk naar Deventer verhuisde.

Het gezin Van der Plas kreeg op 6 juni 1967 dochter Caroline van der Plas in het Brabantse Cuijk. Ze heeft een Ierse moeder – daarom is het ook 'Kerrolain' op z'n Engels – en een Nederlandse vader. Haar geboortehuis staat aan de Angelotstede 6, waar zij op de zesde van de zesde in 1967 is geboren. De geboorte van Caroline was niet gepland, vertelt haar broer Ian. Dus de Nederlandse politiek is verrijkt met 'een ongelukje', lacht hij.

Met z'n vijven wonen ze in een 90 vierkante meter tellende doorzonwoning, op de hoek. In haar herinnering was het 'een groot huis', maar als ze er in 2021 een keer terugkomt, realiseert ze zich dat het maar een klein huisje was. De woning heeft lichtbruine stenen, donkerbruine kozijnen en relatief weinig ramen. De kleine Caroline groeit op als jongste dochter in een katholiek gezin van drie. Carolines ouders zijn dan begin dertig en zij heeft twee grote broers: de ruim een jaar oudere Andrew en de vier jaar oudere Ian.

Ze komt naar eigen zeggen 'uit een echt politiek nest'. Bij

ons thuis aan tafel ging het altijd ergens over, vertelt haar broer Ian. Ze discussiëren veel over politiek of over maatschappelijke thema's.

Ook al is zij de jongste en een meisje, ze wil altijd haar punt maken. Daar zaten haar ouders niet altijd op te wachten. 'Mijn ouders zeiden dan ook wel eens: "Houd je mond eens een keer, jij wilt altijd het laatste woord hebben,"' blikt ze terug op die tijd. De kleine Caroline vond dat ze het bij het rechte eind heeft. 'Ik denk dan: precies, dat klopt. Dat heb je heel goed gezien. Ik wil ook graag altijd het laatste woord hebben.'

13

Die kleine Caroline komt ook tot uiting als ze nu in de politiek en op Twitter opereert. (Heet nu X, maar ik houd het voor het gemak even op Twitter omdat dit boek zich bijna volledig afspeelt in het Twitter-tijdperk en men het vaak nog steeds zo noemt.) In het belangrijkste debat van het jaar in de Tweede Kamer bijvoorbeeld, de Algemene Beschouwingen, is ze er als de kippen bij om haar zegje te doen. Als vvd-fractievoorzitter Sophie Hermans haar bijdrage aftrapt over de oorlog in Oekraïne, snelt ze al naar de interruptiemicrofoon. Dat Hermans begint met Oekraïne vindt Van der Plas een 'schoffering naar onze burgers die echt in de ellende zitten'. Van der Plas zegt dat het over de mensen in Nederland moet gaan. Ze wil weten waarom de liberale fractieleider begint met Oekraïne en niet met 'beste burgers'? De BBB-leider begint haar eigen inbreng altijd met: 'Beste burgers van Nederland'. Volgens haar zitten veel Nederlanders in nood en moet je dat benoemen. 'Je bent de fractieleider van de grootste partij, richt je tot de burger.'

Kritiek dat je het van de BBB-leider überhaupt niet over Oekraïne mag hebben, ligt op de loer. En die krijgt ze vervolgens ook. 'Achteraf denk ik wel: ga nou niet meteen erbovenop,' verzucht ze later. 'Denk eerst even na hoe je iets

precies gaat zeggen, want je weet dat het gevoelig ligt.’

14 Van zoiets kan ze na afloop ‘wel eens spijt’ hebben, bekent ze. Dan is er ophef en moet ze alles weer uitleggen. Regelmatig neemt ze na afloop van debatten thuis een filmpje op om zichzelf te corrigeren. ‘Ik kan dan boos worden van: goh, die mensen snappen het niet, maar ik kan ook denken: goh, ik moet het de volgende keer op een andere manier zeggen, zodat de mensen het wél snappen.’

Vader Wil van der Plas is een bekend gezicht in Cuijk, het plaatsje in het noordoostelijkste puntje van Brabant, op de westoever van de Maas en de grens tussen Gelderland en Limburg. Wil is er voorzitter van de plaatselijke voetbalvereniging JVC Cuijk tussen 1967 en 1969. Eerst werkte hij als trainer van de selectie van JVC. Daarnaast werkte hij als sportinstructeur op de Katholieke Universiteit Nijmegen en als sportverslaggever bij de regionale krant *de Gelderlander*.

Caroline, die nog maar een peuter was toen ze naar Deventer verhuisde, kent Cuijk vooral nog van de bezoekjes aan het stamcafé van haar ouders. Na die verhuizing gingen ze nog met enige regelmaat terug naar ‘Tante Dina’. De uitbaatster van het bruine café De Bond, Dina Weijers, staat Caroline nog goed voor de geest met haar ‘mooie, lange zwarte haren’.

De bar, het biljart, het dikke afscheidingsgordijn en de geur van verschaald bier kan ze nog goed voor de geest halen. Die bezoekjes vindt ze altijd bijzonder leuk, ook omdat ze dan frisdrank en snoep krijgt.

Als ze er op 19 september 2021 aanwipt – tussen het lezen van de stukken voor Prinsjesdag door – verbaast Van der Plas zich erover dat alles nog hetzelfde is. Als kind heeft ze nog aan die tafel gezeten, de gordijnen zijn er nog. Zelfs de jukebox is nog present. ‘Het is echt een “trip down memo-

ry lane”. Zo zag het er ook uit toen ik een ukkepukkie was.’

Aan de muur, net boven de flessen sterkedrank, hangt nog een foto van tante Dina, die in 2016 overleed op 94-jarige leeftijd. Haar neef Peter Weijers nam de zaak over. Het café is nog steeds in handen van een Weijers. De bruine kroeg heeft klassieke hoge houten krukken aan de bar. Verder is de ruimte gevuld met kleine houten tafeltjes. Daar aan staan van die typisch houten caféstoelen met een gebogen achterleuning, die je in Franse bistro’s ook vaak ziet. De Perzische tapijtjes liggen diagonaal over de tafels verspreid.

Bij het café van tante Dina kwamen altijd veel slachters van de naburige slachterij van Homburg bier drinken tussen de middag, een stuk of vier. Als ze die op hadden, werden er nog drie à vier flesjes in de overalls gestoken, vertelt Peter Weijers haar.

‘Dus eigenlijk waren ze een beetje dronken aan het slachten?’ vraagt Caroline van der Plas zich hardop af als ze dat hoort. ‘O, dat is ook wat, dat kan nu echt niet meer,’ vindt ze. ‘Maar eigenlijk kon het toen natuurlijk ook niet.’

Als haar vader een nieuwe baan krijgt, verhuist Caroline naar Deventer. Ze is dan twee jaar.

Van 1968 tot 1991 volgt Wil van der Plas Go Ahead Eagles als chef van de sportredactie van het *Deventer Dagblad*. Betrokken, goedgeïnformeerd en stiekem toch ook met een rood-geel hart doet hij verslag van werkelijk alles wat er rond het Deventer voetbalstadion de Adelaarshorst speelt, zo omschrijft de club het zelf.

Dat haar vader journalist is – met karakteristieke bril, peuk, regenjas, raspende lach, een typemachine en later een toetsenbord vol kruimels, pizzakorsten en shag – spreekt bij Caroline nogal tot de verbeelding. Ze vindt het heel interessant wat hij doet. Thuis probeert ze zelf ook de

krant te lezen. 'Ik weet nog dat ik dacht: ik ga het naschrijven. Ik zei: "Kijk papa, ik kan ook schrijven." Er stonden natuurlijk alleen maar krabbels, maar ik dacht echt: ik heb het nageschreven, dus ik kan schrijven.'

16 In de overlevering lijkt hij haast een karikatuur. Het nieuws moet van hem zijn, de primeur is zijn prooi. Hij is graag de eerste met een gouden idee. 'Hij schreef zeer smakelijke stukken die iedereen in de Koekstad las. Een klein wonder, want een computer aan- en uitzetten was al een hele klus voor de man die van ouderwetse typemachines hield. Het woord "floppy" bezorgde hem nachtmerries, maar hij redde zich altijd. Voor Wil stond iedereen in no time klaar. Wil vulde de zaak, de redactie, de stad.' Later wordt hij persvoorlichter bij NOC*NSF.

Het Deventer café La Balance blijft Wils stamkroeg. Al komt hij er nooit te lang, want hij is onrustig. Anders mist hij wat. In het beeld dat van hem geschetst wordt, herken ik Caroline van der Plas. Die gejaagde, gepassioneerde manier van leven deed Go Ahead Eagles vermoeden dat er meer Wil van der Plassen bestonden. De man was echt overal, behalve thuis dan. Voor dochter Caroline geldt hetzelfde. Dan staat ze weer voor de ingang te roken, dan zit ze 's avonds te eten met haar medewerkers, dan schuift ze los van plenaire debatten aan bij de veel minder bekeken commissiedebatten en dan zien we haar weer op tv in een talkshow.

Ook het ritselen en regelen van dingen zit er net als bij vader Wil bij Caroline al vroeg in, vertelt haar moeder. Als Nuala luncht met een aantal vriendinnen die uit Deventer vertrokken zijn, komt er weer zo'n voorbeeld naar voren. Een van de dames die op een steenworp afstand woonde van de familie Van der Plas, vertelt dat kleuter Caroline ineens parmantig op de stoep stond toen zij er net woonden:

‘Ik heb hier altijd in de zandbak gespeeld en ik wil nu ook spelen.’

‘Typisch iets voor haar, hoe ze dat dan regelt. Dat zat er al jong in,’ aldus moeder. Die vertelt ook dat Caroline al kon lezen voordat ze naar de basisschool ging. Caroline zelf beaamt dat.

Uit haar jeugd staan de familiebezoeken aan Ierland haar nog helder voor de geest, Nuala’s moederland. Van haar zussen zijn er twee geëmigreerd, naar Amerika en naar Engeland. Zij hebben in totaal dertien kinderen, dus het komt zelden voor dat de familie compleet is. Ze herinnert zich nog de *beach buggy* van haar tante uit Engeland. ‘Zo’n heel laag autootje waarmee zij en haar vriend in die tijd naar Ierland reden.’ Het autootje op de ferry. ‘Als kind vonden wij zo’n racekarretje natuurlijk fantastisch,’ memoreert ze haar zomer in *HP/De Tijd*. Onderling vochten ze dan uit wie er die dag een stukje mee mocht rijden.

Voor die familiebezoeken werden twee huizen afgehuurd in Kilkee, een klein kustplaatsje aan de westkust van Ierland. Met thermosflessen thee, door de zussen gemaakte sandwiches, zakken chips en een paar koelboxen picknickten ze op dekens op het strand. ‘Dan was het gewoon alleen maar spelen en zwemmen en met je handen grote kuilen graven tot je moe werd. ’s Avonds gingen we weer naar onze huizen en werd er gekookt en gezongen.’

Toch is het niet alleen rozengeur en maneschijn in haar jonge jaren. Zelf zegt ze over haar jeugd dat ze ‘een heel groot minderwaardigheidscomplex’ heeft. Als ze een jaar of tien à elf is, zit ze op ponyrijden. Terwijl zij haar pony staat te borstelen, zegt de paardrijleraar: ‘Caroline van der Plas, de dikste van de klas.’ Ze schrikt. Van der Plas kan zich dat moment nog goed herinneren. ‘Ik schrok. Een paardrijleraar heeft een soort status.’ Haar zelfbeeld krijgt een knauw.

Daarvoor was ze nooit zo druk met haar gewicht bezig. Een gevoel van schaamte bekruipt haar. 'Ik heb me vanaf dat moment altijd heel dik gevoeld.' Ze is naar eigen zeggen 'nog steeds heel erg jojoërig. Maar als ik nu de foto's van die tijd terugkijk, dan denk ik: zo dik was ik helemaal niet.'

18

Ook in de puberteit durft ze zichzelf niet zo goed te laten zien. Als ze fors afvalt, denkt haar moeder dat ze misschien anorexia heeft. 'Dat had ik niet hoor, maar als ik foto's terugkrijg uit die periode, snap ik dat mijn moeder een beetje bezorgd was.'

Ze kan zich nog steeds boos maken als ze terugdenkt aan die opmerking van de paardrijleraar. 'Mensen denken altijd maar alles te kunnen zeggen, maar denken daar helemaal niet bij na. Dat zie ik in de Tweede Kamer ook.' Al maakt ze zich er zelf ook wel schuldig aan, realiseert ze zich.

Bijbaantje achter de bar bij La Balance

Haar gevoel voor eigenwaarde wordt versterkt als ze al vanaf haar veertiende als bijbaantje achter de bar mag staan bij café La Balance op de Brink, hartje Deventer. ‘Ik was zó trots dat dat mocht van jou,’ laat ze barkeeper Henk Bula weten.

19

Ze herinnert het zich als de dag van gisteren. ‘Ik weet zelfs nog hoe de middagzon door het zijraam op die bruine tafels scheen. Tafels schoonmaken en glazen halen. Voor jou handig. Voor mij een eer. Toen ik achter de bar kwam om asbakken te legen, vroeg eigenaar Ger Kok, die mij nog niet had gezien: “Wie ben jij? Wat doe je hier?” Ik: “Caroline, en ik mag hier op zaterdag helpen.” Ger: “Van wie?” Ik: “Van Henk.” Ger: “G**verd*mme. Heb ik hier ook nog wat te vertellen?”

Zij noemt Henk ‘mijn derde broer’ en hij noemt haar ‘mijn kleine zus’. Zijn streken werden háár streken en samen richtten zij de ‘denkbeeldige “booswichtenclub”’ op. Hij is de eerste voorzitter, zij vicevoorzitter. ‘Wie de “gemeenste booswichtenstreek” uithaalt, mag daarna voorzitter van de booswichtenclub zijn. We wisselen elkaar vaak af.’

Het is de start van vele jaren werken bij wat Caroline noemt ‘de mooiste kroeg die Deventer ooit heeft gehad’. En het is ook het begin van ‘een lieve, warme en diepe vriendschap die bijna veertig jaar duurt’, omschrijft ze zelf. De tijd bij La Balance heeft volgens broer Ian ‘echt een grote impact’.